

Voorwoord

Het verheugt mij dat van dit boek een tweede druk verschijnt. In de eerste plaats blijkt daaruit dat het een nuttige rol vervult. In de tweede plaats valt toe te juichen dat actuele ontwikkelingen en commentaren daarin verwerkt konden worden. Met dit boek beschikken de rechtspraak en de praktijk over een uitvoerige en gezaghebbende leidraad voor deskundigen. Ik verwijs graag ook naar het voorwoord bij de eerste druk.

Het blijkt niet zo eenvoudig te zijn te definiëren wat onder een deskundige wordt verstaan. Het moet in elk geval iemand zijn die beschikt over voldoende expertise op het gebied waarover zijn oordeel wordt gevraagd. Wat voldoende is, zal in ieder geval afzonderlijk moeten worden uitgemaakt. Voor het beoordelen van schade aan een woning is een bepaalde bouwkundige deskundigheid vereist. Die is meestal niet voldoende om ook te kunnen beoordelen of die schade door aardbevingen is veroorzaakt, om maar eens een voorbeeld te noemen. Iemand is pas echt deskundig als hij ook kan beoordelen of zijn expertise toereikend is in de specifieke situatie en in hoeverre op dit gebied verschillend kan worden geoordeeld.

Naast expertise is van wezenlijk belang dat een deskundige in staat is een onpartijdig en onafhankelijk oordeel te geven. Wat dit betreft staat de deskundige in het proces in dezelfde positie als de rechter. De gedragscode schrijft voor dat hij zich steeds opstelt als een onafhankelijk, onpartijdig, zorgvuldig, vakbekwaam en integer deskundige. In een tijd van vaak nodeloze twijfel over de stand van de wetenschap en de kennis van experts, zijn dat geen geringe doch terechte eisen. Een andere 'rechterlijke attitude' waaraan in dit boek aandacht wordt besteed, is de bewaking van hoor en wederhoor. Zowel bij het uitvoeren van het onderzoek als het opstellen van een rapport of advies is van groot belang dat de betrokkenen zijn gehoord en commentaar hebben kunnen geven op de werkzaamheden van de deskundige. Dit vergt van hem (of haar) naast alle bekwaamheden een goede kennis van en inzicht in de wijze waarop een gerechtelijke procedure verloopt en de belangrijke plaats die een deskundigenonderzoek daarin inneemt. Die kennis en dat inzicht kan de deskundige uit dit boek halen, maar de auteurs daarvan beseffen heel goed dat de praktijk weerbarstig is en dan komt het echt erop aan of de 'juiste' deskundige aan het werk is.

In een steeds complexer wordende maatschappij is deskundigheid steeds minder universeel en steeds meer gericht op een klein gebied. Het is maar goed dat er nu veel meer aandacht voor echte deskundigheid is dan vroeger en dat er een fraaie handleiding bestaat als in dit boek opgenomen.

Fred Hammerstein
oud-raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden

Voorwoord bij de eerste druk

Met de publicatie van de Leidraad deskundigen in civiele zaken en het Model deskundigenbericht heeft de Raad voor de rechtspraak praktische informatie aangereikt voor de gerechtelijke deskundige. Deze publicaties zijn voorafgegaan door een jarenlange discussie die begon, zowel onder rechtsgeleerden als in de maatschappij, over juridische missers die zich pregnant in het strafrecht openbaarden. Hoe bepaalt de rechter of een deskundige deskundig is? Hij kan dat, bij gebrek aan kennis, immers niet feitelijk zelf vaststellen. In het civiele recht komen deze missers ook voor. Alhoewel daar de gevolgen voor betrokkenen minder ernstig zijn in de zin dat vrijheidsberoving geen gevolg is, zijn de financiële gevolgen groot. Soms alleen voor betrokkenen, soms ook voor medewerkers en in uitzonderlijke gevallen ook voor de maatschappij als geheel.

In de loop der jaren is de rechterlijke macht anders gaan denken over de persoon van de deskundige. Voor een goede procesorde en voor een vonnis dat op, op de juiste wijze beantwoorde en beoordeelde, technische vraagstukken moet zijn gebaseerd, is het van groot belang dat de te benoemen deskundige over de juiste technische vakkennis beschikt, maar ook over voldoende

kennis op het gebied van zijn taak in het juridische proces. Wat moet en wat mag? Wat kan de deskundige doen en wat kan hij niet doen? Op welke wijze acteert de deskundige in het gehele proces? De door partijen voorgestelde 'branchegeenoot die geen bindingen heeft met ons' die bij akkoord van beide partijen veelal werd benoemd, voldoet niet aan die eisen.

Inmiddels zijn rechters en advocaten alsook partijen zelf het in grote lijnen erover eens dat aan deskundigen eisen gesteld moeten worden voor wat betreft geborgde deskundigheid op het vakgebied en kennis van het optreden als deskundige in rechte. Ook partijen, die veelal maar eenmalig met een deskundigenonderzoek worden geconfronteerd, zien het nut in van een onpartijdige professional. Iedereen is gebaat bij een zorgvuldig tot stand gekomen deskundigenbericht.

In mijn rol als docent bij de specialisatieopleiding tot gerechtelijk deskundige verzorg ik al jaren met veel plezier het onderdeel *moot court*. Daar krijgen deskundigen in opleiding een kans om de werkwijze in een rechtbank te oefenen. Ik vind het belangrijk dat deskundigen ook kennisnemen van praktische informatie.

Naast de vakkundigheid, registratie en de opleidingen die professionals volgen en moeten blijven volgen, is het zinvol om praktische informatie beschikbaar te hebben. Wat zijn de mores van deskundigen? Hoe interpreteren deskundigen de toepasselijke regelgeving? Hoe gaan deskundigen om met de actoren in het juridische proces? Hoe doen andere deskundigen dat? Op die vragen geeft dit boek antwoorden. De auteurs en gastauteurs geven een goede inkijk in het gehele proces van totstandkoming van een deskundigenbericht.

Het doet mij genoegen dat de auteurs de aanpak en rol van de deskundige belichten vanuit hun perspectief. Dit kan bijdragen

aan de ontwikkeling van en het denken over de rol van deskundigen in rechte.

Ankie Broekers-Knol
Voorzitter Eerste Kamer der Staten-Generaal
Lid Raad van Toezicht LRGD

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Voorwoord bij de eerste druk	6
1 Inleiding	18
Waarom deze herziene uitgave?	19
Wat is een deskundige?	20
2 Keuze van de persoon van de deskundige	22
Inleiding	22
Wanneer beginnen?	23
Contact met en over de persoon van de deskundige	24
Niet ‘zomaar tegenvoorstel afwijzen’, maar onderzoek doen	26
Wie bepaalt welke deskundige het onderzoek gaat doen?	28
Contact van de griffie met beoogde deskundige	29
3 Soorten deskundigenberichten	30
Inleiding	30
Partijdeskundigenbericht	31
Gezamenlijk deskundigenbericht	33
Voorlopig deskundigenbericht	35
Deskundigenbericht in opdracht van de rechter	36
4 Benoemingsvonnis en aanvaarding	38
Inleiding	38
Benoemingsvonnis	38
Benoeming weigeren	40
Instructiebrief van de griffie	40
Partijen	42
Vertegenwoordigers van partijen en collega-deskundigen	43

Aanvaarding van de benoeming	43
Informatie over het verloop van de procedure	44
Wie stuurt het dossier aan de deskundige?	44
Controle volledigheid dossier bevestigen	45
Zich niet bemoeien met vragen, interpretatie van vragen	46
Wie stelt de vragen op?	47
Eisen aan de vragen die worden gesteld	48
Restvraag of parapluvraag	50
Analyse van vragen door deskundige	50
Geen opdrachtgever in de zin van het overeenkomstenrecht	51
(Beperking van de) aansprakelijkheid van de deskundige	52
Beroepsaansprakelijkheidsverzekering	53
Overige bepalingen BAV	53
Dreiging met aansprakelijkstelling en tuchtklacht	54
Professionalisering	55
5 Begroting, voorschot en urenverantwoording	58
Begroting en voorschot	58
Beoordeling door partijen	60
Begroting	60
Realistische begroting	62
Omzetbelasting	64
Bericht ontvangst voorschot	65
Nader voorschot of doorwerken	66
Boven begroting gefactureerd zonder nader voorschot	68
Factuur en urenverantwoording	68
Urenverantwoording	69
6 Wettelijke regels en gereedschappen	72
Inleiding	72
Benoemingsvonnis, -arrest of -beschikking	73

Instructiebrief	73
Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering	74
Leidraad deskundigen in civiele zaken	77
Model deskundigenbericht	78
LRGD Model deskundigenbericht	79
Taal en stijl	80
Gedragscode	81
Gedragscode en tuchtrecht van het LRGD	82
Gedragscode van de vaktechnische beroepsorganisatie	83
Algemene regels op het eigen vakgebied	84
Tuchtrecht	85
Dwingende volgorde van documenten	87
Europese verdragen en verordeningen	87
7 Communicatie met (advocaten van) partijen	90
Schriftelijke communicatie	90
‘Feitelijk’ versus ‘juridisch geconstrueerd’	92
Vertrouwelijke stukken	94
Opmerkingen en verzoeken van partijen	95
Partijen verzoeken om uitstel	96
Partijen reageren te laat	98
Correctieverzoeken na het uitbrengen van het definitieve rapport	98
Contactpersoon bij rechtbank of gerechtshof	99
Collegiaal overleg	99
8 Onderzoek	102
Wie heeft de leiding?	102
Termijn voor onderzoek	103
Communicatie na ontvangst benoeming	104
Regiezitting	105
Bijeenkomst voor onderzoek	105
Deskundige moet eigen onafhankelijke positie bewaken	107

Bijeenkomst in openbare gelegenheid	108
Bijeenkomst voor onderzoek niet verplicht	108
Agenda voor de bijeenkomst	109
Personen op de bijeenkomst	110
Inschakelen van hulppersonen	111
Advocaten bij de bijeenkomst, juridisch versus vaktechnisch	112
Opmerkingen en verzoeken	113
Hoor en wederhoor	115
Deskundige is de bewaker van hoor en wederhoor	115
Benodigde tijd, toegestane tijd, vertragingstactieken	116
Nieuwe informatie tijdens het onderzoek	118
Uitstel aanvragen	119
Voorzitter en verslaglegging	120
Verslag op hoofdlijnen	121
Tijdstip en tijdsduur van het onderzoek	122
Vaststaande feiten	123
Geheimhouding van stukken	124
In gerechtelijke bewaring genomen materiaal	126
Onderzoeksmateriaal en monsters	127
Incidenten tijdens het onderzoek	128
9 Bejegening van deskundigen: intimidatie	130
Conflicten horen bij het leven	131
Conflicten in de context van het werk van de gerechtelijk deskundige	131
Het ter discussie stellen van de deskundigheid	132
Intimidatie	133
Herken het gedrag dat je tegenover je hebt	134
De-escalatietips	136
Opvang en nazorg: Intervisie	137

10 Hulppersonen	138
Waarvoor kun je hulppersonen inschakelen?	138
Toestemming van partijen	139
Hulppersoon met verstand van zaken	139
Aan partijen voorleggen van vragen aan hulppersonen	140
Wie is verantwoordelijk?	141
Nader voorschot voor de inschakeling van hulppersonen	141
Protocol hulppersonen onteigeningsrecht	142
11 Conceptdeskundigenbericht	144
Inleiding	144
Restvraag of parapluvraag	144
Eén reactieronde op het concept	146
Conceptdeskundigenbericht en voorlopig deskundigenbericht	148
Argumentatietheorie – logische lijn	148
Beantwoording van de vraag: piramide- of trechtermodel	151
12 Definitief deskundigenbericht	152
Inleiding	152
Verwerken reacties van partijen	152
Interpretatie van een vraag van de rechtbank	155
Opnieuw aan de orde stellen van vaststaande feiten	155
Omvang van het onderzoek aan de orde stellen	157
Nieuwe documenten toesturen na concept	157
De onderzoeksmethode wordt aan de orde gesteld	158
De (on)partijdigheid van de deskundige aan de orde stellen	159
Algemeen	160
Aanvullend budget noodzakelijk	161
Verantwoording aangebrachte wijzigingen	162
Geen 180° draai	162
Ondertekening en verzending	162

Digitale versie	163
Vraag een afschrift van het vonnis	163
13 Deskundigenbericht voor één partij	166
Inleiding	166
Artikel 21 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering	166
Overeenkomst	167
Vooraf betalen	167
Als een ‘normaal’ gerechtelijk onderzoek uitvoeren	168
Hoor en wederhoor	168
Waarde van een partijdeskundigenbericht	169
Is wel alle informatie beschikbaar?	169
Vraagstelling anders	170
14 Deskundige op zitting	172
Inleiding	172
Akte na deskundigenbericht	172
Interpretatie van het deskundigenbericht	173
Deskundige wel of niet op zitting	173
Wanneer aangeven?	174
Rechter verzoekt aanwezigheid deskundigen	175
Verhinderdata opgeven	176
Kosten	176
Deskundige op zitting: praktisch	177
Taak van de deskundige	178
Bij de rechtbank	179
Plek in de rechtszaal	180
Spreken: staand of zittend	181
15 De deskundige in het bestuursrecht	182
Wettelijke basis	182
Wanneer een deskundige en wie benoemt?	183
Functies van het deskundigenverslag in het bestuursrecht	183

Benoeming van een deskundige	185
De opdracht	186
Analyse van vragen door deskundige	186
Reikwijdte onderzoek	186
Vorming van het dossier	187
Leidraden en gedragscodes	188
Communicatie met partijen	190
Het onderzoek	190
Geheimhouding	194
Termijnen	194
Hulppersonen	195
Het deskundigenverslag	196
Het definitief deskundigenverslag	197
Deskundige op zitting	198
De deskundige in hoger beroep	199
Partijdeskundige	200
Geen uniform systeem van begroting, voorschot en betaling	200
16 De deskundige in het onteigeningsrecht	202
Inleiding	202
Benoeming en aanvaarding	206
De keuze van de persoon van de deskundige	209
Soorten deskundigenberichten	213
Onderzoek	214
Hulppersonen	216
Deskundige op zitting	217
Financiële afwikkeling	219
17 De neuropsycholoog als deskundige	220
Inleiding	220
De neuropsycholoog als gedragsdeskundige	221
Neuropsychologisch expertiseonderzoek (NPEO)	221
De gerechtelijk deskundige	223

De neuropsycholoog als gerechtelijk deskundige	224
De onderzoeksprocedure	224
Cognitieve en objectiveerbare factoren	225
Niet-objectiveerbare en overige factoren	226
Validiteit en betrouwbaarheid	226
De neuropsychologische vraagstelling	227
Van klachten naar stoornissen en beperkingen	228
Causaliteit	229
Dilemma's	230
Conceptrapportage, inzage- en correctierecht	231
Blokkeringsrecht en definitieve rapportage	232
Tot slot	232
18 Deskundigen in Europa	234
Inleiding	234
Find an Expert II	236
Find an Expert	237
European Guide for Legal Expertise – EGLE	238
Deskundigen in Europa	240
Andere projecten EEEI	240
19 Artikelen Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering	242
Over de auteurs	248

1 Inleiding

Het boek dat voor u ligt, is een handboek voor diverse actoren die betrokken zijn bij een deskundigenonderzoek: advocaten en hun cliënten en rechters. En vanzelfsprekend ook voor de deskundigen zelf. Als laatste kan dit boek mogelijk ook nuttig zijn voor docenten en studenten van juridische opleidingen.

Voor partijen in geschil om hen te informeren over het werk van een gerechtelijk deskundige en het onderzoek wanneer zij daarmee te maken krijgen. Zij moeten begrijpen wat de rol is van een deskundige. Voor advocaten als bron van specifieke kennis over het deskundigenonderzoek en de uitvoering daarvan door de deskundige. Zij spelen – samen met hun cliënt – een rol in de keuze van een deskundige en zijn vaak degenen die vragen moeten formuleren of in ieder geval moeten voorstellen aan de rechter. Zij moeten de procedure van het deskundigenonderzoek en het deskundigenbericht zélf begrijpen en de gang van zaken kunnen uitleggen aan hun cliënten. Voor docenten in de juridische (universitaire en hbo-)opleiding die deze kennis kunnen overdragen aan hun cursisten. Ten slotte voor rechters die een benoemingsvonnis maken, het deskundigenbericht moeten interpreteren en de door de deskundigen gegeven antwoorden op de vragen